

HALJALA GÜMNAASIUM

KADRI TOMING

10. KLASS

TÜDRUKUTE JA POISTE KEELEVEAD NING ÕPILASTE SUHTUMINE ÕIGEKEELSUSESSE

JUHENDAJA KÜLLI HEINLA

28. EMAKEELEOLÜMPIAADI I VOORU UURIMISTÖÖ

SISSEJUHATUS

Inimene omandab emakeele peaaegu märkamatuult –vanemate ja lähedastega suheldes, süstemaatilisem keeleõpe algab koolis. Eesti keele hea valdamine on aluseks ka teiste õppeainete edukaks õppimiseks ning elus hakkamasaamiseks.

Emakeeleolümpiaadi uurimistöö „Tüdrukute ja poiste keelevead ning õpilaste suhtumine õigekeelsusesse“ valiti sellepärast, et töö kirjutajale pakkus huvi, kuidas kooliõpilased õigekeelsusesse suhtuvad ning kui kõrgelt nad oma emakeelt hindavad. Teema on väga aktuaalne ning leidnud meedias uue õppekavaga seoses kajastust. Töö kirjutajat huvitas, kui olulisel kohal on õigekeelsus õpilaste igapäevaelus ning kuidas suhtlusvõrgustikes suheldakse.

Uurimistöö eesmärgiks seati uurida 9.–12. klassi poiste ja tüdrukute keelevigu ning otsida kinnitust väitele, et poisid teevad rohkem vigu kui tüdrukud. Materjal koguti koos emakeeleõpetajatega, kellel paluti korraldada eri õigekeelsusküsimuste peale kontrolltöö. Uurimistöös analüüsitakse 2011/12. õppeaastal põhikooli lõpetanute emakeele lõpueksamitööid, et selgitada välja poiste ja tüdrukute vead lõpueksami kirjandis ja grammatikaülesannetes. Uurimistöö autor sai lõputööd kasutada kooli juhtkonna loal. Analüüsitakse ka 2012/13. õppeaastal tehtud gümnaasiumiõpilaste kirjandeid.

Uurimuse läbiviimiseks ning eesmärgi saavutamiseks korraldati ka internetipõhine küsitlus, millele vastasid põhiliselt Haljala gümnaasiumi 9.–12. klassi õpilased, kuid küsitlusele vastasid ka

mõned õpilased teistest Eesti paikadest. Küsimustik andis ülevaate, kui oluline õigekeelsus õpilastele on ning kas nende arvates pööratakse Haljala gümnaasiumis õigekirja õpetamisele piisavalt tähelepanu.

Keelealaste artiklite ja riikliku õppekava põhjal tehti kokkuvõtte emakeele olukorrast Eesti koolides. Artiklites olid välja toodud õpetajate ja keeleteadlaste seisukohad seoses eesti keele ning uue õppekavaga. Artiklites toodi välja võimalikud põhjused ja tagajärjed, mis on seotud emakeele ebapopulaarsusega meie koolides ning üliõpilaste vähesel hulgal õppida emakeeleõpetajaks. Oma mõtteid jagavad ka Haljala gümnaasiumi eesti keele õpetajad, vastates töö autori intervjuuküsimustele.

Uurimistöö jaguneb kolmeks osaks. Esimene osa koosneb keelealaste artiklite kokkuvõtetest ning meie kooli emakeeleõpetajate arvamusel uue õppekava kohta. Teises osas analüüsitakse poiste ja tüdrukute keelevigu. Kolmandas peatükis tehakse kokkuvõtte internetipõhisest küsitlusest.

Töö lõpeb kokkuvõttega ning sisaldab nelja lisa.

1. EMAKEELEÕPETUSEST KOOLIS

Tekstidest üheselt arusaamiseks on vaja teatud norme ja kokkuleppeid, näiteks õigekirjareegleid. Keelekasutus muutub ajas ning ka reeglid muutuvad. Õigekeelsuse roll eri tüüpi tekstides on erinev: teatud tüüpi ilukirjandustekstides on keelereeglite eiramine aktsepteeritav, kuid üldjuhul on prestiižne kõnelda ja kirjutada korrektses ja kaunis emakeeles. Alljärgnevas peatükis uuritakse ajakirjanduses ja keelealastes väljaannetes ilmunud artiklite põhjal, milline olukord valitseb õigekirjamaastikul koolis.

Põhikooli ja gümnaasiumi õppekavas on eesti keelt väärtustatud kõrgelt: „Keel on rahvuskultuuri ja rahvusliku identiteedi kandja ning tema valdamine kõnes ja kirjas on inimese mõtlemisvõime kujunemise, vaimse arengu ning sotsialiseerumise alus ja eeldusi.“ (RT Põhikooli riiklik õppekava) Gümnaasiumi õppekava ühtede üldpädevustena rõhutatakse, et gümnaasiumi lõpetaja aitab teadlikult kaasa eesti rahvuse, keele, kultuuri ja Eesti riigi säilimisele; kasutab korrektset ja väljendusrikast keelt. Gümnaasiumi õppekavas tuuakse välja: „Eesti keel on ühtaegu kooli õppekeel ja keskne õppeaine. Eesti keele valdamine loob eeldused kõigi õppeainete edukaks omandamiseks, samaaegu arendavad kõik õppeained keelekasutuse põhipädevusi.“ (RT Gümnaasiumi riiklik õppekava)

Gümnaasiumiastmes on eesti keele kursusi kuus, kirjandust viis. Eesti keele õppeaine sisu jaguneb kaheks seotud, kuid tunnetuslikult erinevaks valdkonnaks: keelealasteks teadmisteks (kolm kursust) ning praktiliseks keeleoskuseks (kolm kursust). „Praktilise eesti keele oskus tähendab kirjakeele valdamist teksti vastuvõtu ja loomise oskuse – lugemise, kirjutamise, kõnelemise ja kuulamise ning neid siduva vahendusoskuse koostoimes. /---/ Kirjutamisoskuse vältimatu eeldus ja

komponent on hea ning toimiv õigekirjaoskus.“ (RT Gümnaasiumi riiklik õppekava)

Kuidas jõuda õppekavas välja toodud eesmärkide ja pädevusteni, kui õpilaste õigekirjaoskus muutub üha kehvemaks? Eesti keele õpetaja Piret Joalaid kirjutab: „Emakeeleõpetajad näevad pidevalt, kui kesiseks on jäänud õpilaste kirjaoskus. Koolides on järjest rohkem lugemis- ja kirjutamishäiretega lapsi. Õppeasutustest lahkuvad järjest rohkem puuduliku kirjaoskusega inimesed. Samuti sisaldavad asutustest väljuvad dokumendid õigekirjavigu ning kodulehed lausa kubisevad neist.“ (Joalaid 2009: 75)

Õpetajad peavad tihti õpilastele selgitama, kuidas õigesti konspekteerida, sest õpilastel puudub vajalik õigekirjaoskus. Emakeeleõpetajad on mures õpilaste keeleoskuse pärast, sest emakeeletundide arv on järjest vähenenud. Seepärast tegi Eesti Emakeeleõpetajate Selts 2009. aastal pöördumise presidendile, riigikogule, valitsusele, haridus- ja teadusministeeriumile ning Eesti haridusavalikkusele, milles märgib, et õppemahu vähenemine viiks eesti keele jätkusuutlikkuse allapoole kriitilist piiri. Pöördumises hoiatati, et emakeeleõppe mahu vähendamine võib kaasa tuua ohtlikke tagajärgi, nagu näiteks noorte keeleoskuse vähenemine, noorte lugemuse vähenemine ning gümnaasiumilõpetajate võime vähenemine jätkata õpinguid kõrgkoolis ja tulla toime tööelus. (Joalaid 2009: 76)

Diskuteerides Martin Ehalaga, kelle arvates on emakeeleõpetus pidama jäänud paarikümne aasta tagusesse aega, arvatakse, et emakeeleõpetus ei ole ajast maha jäänud, õpetajad kasutavad õppetöös palju kaasaegset tehnikat ning erinevaid programme. Tänapäevane tehnoloogia võimaldab hõlbustada õppetööd. Ka internet loob palju võimalusi ning on üks lisavõimalus leida õppetöök materjale. Samuti on see mugav koht, kus oma materjale hoida. (Joalaid 2009: 80–81)

Keeleteadlane ja Tartu ülikooli õppejõud Martin Ehala leiab, et eesti keelt ei taheta õppida, ja rõhutab, et rõõm emakeelest sõltub suuresti õpetajast. Martin Ehala tõdeb, et eesti keel on kaotanud oma populaarsuse, sest eesti keel kui õppeaine jätab paljusid õpilasi ükskõikseks. Põhjus võib olla arvamuses, et emakeel on nii iseenesest mõistetav, et seda ei olegi vaja õppida. Arvatakse, et keel on juba iseenesest omandatud ja kõik see, mis koolis tahetakse õpetada, on juba selge. Paljud noored väidavad, et saavad eestlastena tunnis olles juba oma keelevaistuga hakkama. Suur osa õpilasi ei pane tunnis tähele, ei pea vajalikuks õppida eesti keelt ja tegelevad tunnis kõrvaliste asjadega. (Ehala 2001: 51)

Ka arvab Ehala, et pidev reeglite kuiv õppimine tekitab lastes sageli igavust. Õppetöös pannakse liialt rõhku grammatikale ja õigekeelsusele ning nende varju jääb eesti keele enda omandamine. Keele abil saame end väljendada, kuid vaid grammatikast ja õigekeelsusest ei piisa. Need on vaid eesmärgi saavutamise eeldused, eesmärk on keele valdamine. On levinud aramus, et keel on juba kaasasündinud anne, kuid tegelikkuses see nii ei ole. Keelt tuleb ka juurde õppida, kuna keel on pidevas muutumises. Keelt usinasti õppinutel on keele valdamine parem kui neil, kes on seda

vähem õppinud. (Ehala 2001: 52)

Inimesed erinevad oma keelelistelt võimetelt. Kui see nii ei oleks, võiksime kõik olla väga head kirjanikud või kõnemehed. Martin Ehala rõhutab, et keel erineb kõigist teistest annetest, sest see on meie igapäevane tööriist, olenemata meie erialast. Tänu keelele toimub informatsioonivahetus. Mida paremini osatakse keelt, seda paremini osatakse end väljendada ja see annab teatud erialadel suure plussi. Hea keeleoskus on abiks enda arusaadavaks tegemisel ning oma eesmärkide ja probleemide sõnastamisel. (Ehala 2001: 52)

Emakeeleõpetajad arvavad, et hea keeleoskuse omandamiseks on gümnaasiumi uues õppekavas õigekeelsusele liiga vähe aega jäetud. „Ortograafia tarvis lisakursus gümnaasiumis on kindlasti vajalik, kuid kas sellest piisab? Elust enesest on kirjaliku eneseväljenduse jaoks vähe võtta.“ (Järvala 2005: 50) Ometi arvab Martin Ehala kui üks uue õppekava ideoloogidest teisiti. Ta leiab, et keele õppimine on jäänud vaid grammatika ja õigekeelsuse tasandile, siis on see õpilaste jaoks liiga üksluine ning igav, selle tõttu otsivad nad tunnis muid tegevusi. Eesti keel ei ole vaid õigekeelsus ja grammatika, keele valdamine peab olema terviklik. Eesti keele õpetus peaks muutuma elavamaks, see tähendab, et tuleks keskenduda eesti keelest arusaamisele, tekstide analüüsimisele, mõistmisele ja loomisele. Koostatakse palju igavaid ning ordinaarseid, üksteisele väga sarnaseid harjutusi, mis ei õpeta eesti keelt tervikuna. Õpilased omandavad vaid üksiku tehnilise oskuse ega oska seda reaalses elus kasutada. Kui inimene teeb oma kõnes mõne grammatika- või õigekeelsusvea, ei tee see teda kohe harimatuks ega keeleoskamatuks. Neetsamad nürid harjutused võivad võtta lastelt rõõmu õppida oma emakeelt. Grammatikat tuleks õppida nii, et sellest keele vadamisel ka kasu oleks. Grammatikat ei tuleks õpetada mitte sellepärast, et see on üks osa eesti keelest, vaid sellepärast, et teada saada, mida ta eesti keelele annab. „Keel on väljendusvahed ja grammatika seisab väljenduse teenistuses, seega peab väljenduse teenistuses seisma ka grammatikaõpetus. Grammatikat tuleb õpetada nii, et ta ei hävitaks peamist – rõõmu keelest.“ (Ehala 2001: 54)

Meie gümnaasiumilõpetajate õigekirjaoskus aga ei ole hea. Leitakse ka, et puudujäägid algavad juba õpetajate enda keeleoskusest. „Hoolimata edukamatest eksamitulemustest, on abiturientide õigekirjateadmised üha nõrgemad. Mure on ka noorte emakeeleõpetajate kehv keeleoskus“ (Leitmaa 2012). Eesti keel on juba niivõrd rikutud, et õpilased ei saagi aru, et nad seda valesti kasutavad. Eksamitulemused on vaid statistika ja ei midagi muud. On täheldatud, et poiste õigekiri on halvem kui tüdrukute oma, kuid on märgatud ka tüdrukute õigekirja oskuse langust. Emakeele populaarsus on langenud, seda näitab eesti keelt õppida soovivate üliõpilaste arv ülikoolis. Ja nendegi hulgas on õpetajaks pürgijaid, kelle õigekirjaoskus on kaheldav ning kes ei taha lugeda. Üks põhjus võib olla eesti keele vähene tundide arv, mille tõttu on baasoskused nõrgad. (Leitmaa 2012)

Eesti keele tuleviku pärast muretseb ka Eesti Keele Kaitse Ühing (EKKÜ), mille eesmärk on

hoida eesti keelt kui riigikeelt. EKKÜ tahab korrektset keelekasutust avalikus keeleruumis ning taunib väärkeelendite, tsitaatsõnade ning labase, ropendava ja lohaka keele kasutamist. Nende seisukohalt on lauses tähtis mõte ning oluline teksti selgus. Kuid lohakat argikeelt kohatakse aina tihedamini, sageli ka poliitikute avalikes esinemistes, kus kasutatakse üksteise ületrumpamiseks labaseid ning sisutühje lauseid. Meie keel on väga rikas, kuid tihti jääb see keelekasutajale märkamatuks ning omandamatuks. Ja kui keelekasutaja on selle isegi omandanud, siis ei pruugi ta lihtsalt vaevuda seda kasutama. Keelekasutaja peab eeskätt muutma enda hoiakut kirjakeelde ning arendama oma pädevust eesti keele vallas. Inimene peab olema huvitatud oma keelest ning sellest lähtuvalt ka selle grammatikast ning kirjakeelest. (Vääri 2009: 51–52)

Laiemalt arutleb eesti keele saatuse üle Tartu ülikooli õppejõud Tiit Hennoste. Kõrvutades eesti keele olukorda saja aasta taguse ajaga, rõhutab Tiit Hennoste, et eesti keel ja ühiskond seisavad taas teelahkmel. „Ainult nüüd on eesti keele lähtepositsioon täiesti teine. See on kultuurkeel oma väljakujunenud allkeeltega, mis tulevad selles uues ühiskonnas tegelikult suurepäraselt toime. Palju paremini kui mitmedki suuremad keeled. See keel ei vaja reformi nagu sajand tagasi.“ (Hennoste 2012: 157) Tiit Hennoste arvates ei ole spontaanne argine netikeel mitte kauni eesti keele hävitamine, vaid selle eluspüsimise võimalus. Samas on see ainult üks allkeelte kiht. Olulisem koht eesti keele praeguses saatuses on avaliku elu keelel ja selle normkirjakeelel. (Hennoste 2012: 158) Haritud inimese tunnus on kirjakeele ja erinevate avaliku suhtluse allkeelte valdamine, haritlasel kui kirjakeele kandjal on kohustus kirjakeele ees. Kuid tihtipeale näeb artikli autor vastutuse puudumist: „Kui eesti haritlastel asendab keelelisi väärtushinnanguid keeleline jokk, siis paistab sellest läbi eesti keele lõpliku suremise protsess.“ (Hennoste 2012: 161)

Kuidas hindavad eesti keele olukorda meie kooli eesti keele õpetajad, kajastub töö autori tehtud intervjuudes õpetajate Maarja Oki ja Külli Heinlaga (lisa 1 ja 2). Õpetajad leidsid, et õpilaste emakeele oskuse tase on madal, põhikooli lõpuks kahjuks õigekirja ei omandata ning sellega peaks ka gümnaasiumiastmes tegelema. Õpetaja Külli Heinla, toetudes riigikirjandite parandamise kogemusele, väitis, et õigekirja tase on kehvem poistel. Õpetaja Külli Heinlale teevad rõõmu loovad ja keeletundlikud õpilased, kes väärtustavad head väljendust. Uue õppekava juures tõid õpetajad välja, et tunde on väga suure ainemahu kohta vähe, ka ei jõua õppekirjandus õigel ajal kooli. Õpetaja Maarja Okk rõhutas, et mahukas programm sunnib õpetajat tegema valikuid, kuid see valik ei pruugi õpilaste tulevikku arvestades alati õige olla. Õpetaja Okk leiab, et raske on õpetada gümnaasiumikursust „Meedia ja mõjutamine“, mis eeldab lisakoolitust või vastavat kogemust.

Eesti keelele võib ohuks saada meie endi lohakas keelekasutus. Eesti keele kaitseks saab palju ära teha koolis. Sõnalist väljendusoskust ei tule arendada ainult emakeeletundides, vaid ka teistes ainetundides.

2. ÕIGEKIRJAVEAD POISTE JA TÜDRUKUTE KOOLITÖÖDES

2.1. VEAD 2011/12. ÕA-L PÕHIKOOLI LÕPETANUD ÕPILASTE EKSAMITÖÖDES

Töö ühe osa moodustab eelmisel õppeaastal, 2011/12. õppeaastal põhikooli lõpetanud õpilaste eksamitööde õigekirjaanalüüs. Põhikooli lõpetanud õpilased jätkavad oma haridusteed kas kutseõppes või gümnaasiumis ning õigekiri peaks olema omandatud. Töö järgnevas osas uuritakse, kuidas kajastuvad Haljala gümnaasiumi 9. klassi õpilaste eksamitöödes nende õigekeelsusalased teadmised. Põhikooli lõpueksami sooritas 29 õpilast: 12 tüdrukut ja 17 poissi.

Keeleülesanded

Põhikooli eksamitöös oli neli harjutust eesti keele teadmiste kontrollimiseks. Õpilased pidid oskama panna kirjavahemärke ja tundma suure ja väikese algustähe õiget kasutamist. Kolmas harjutus puudutas kokku- ja lahkukirjutamist ning neljas kontrollis käänamisoskust.

1. Kirjavahemärkide harjutuse eest oli võimalik saada 8 punkti. Täiesti veatut tööd tüdrukutel polnud. Kaheteistkümnest tüdrukust sai neli õpilast 7,5 punkti, kõige väiksem punktisumma oli 4,5, tüdrukute keskmine 6,6. Kõige vearohkem oli lause „Kuigi normeeritud keel pole netisuhtluses ammu enam tavapärane, saab oma sõnumi mõistetavuses kindel olla, kasutades kirjakeele väljendusvahendeid.“. Kümme tüdrukut ei pannud *des*-vormi ette koma. Ka sidesõnaga *nagu* algava kõrvallause ees jäi koma ära neljal tüdrukul, kolm panid aga tarbetu koma sidesõna *ega* ette. Eksiti ka koondlause kooloni panemisel ning otsekõnega algava lause puhul puudusid jutumärgid või oli otsekõne lõpus punkt koma asemel.

Poiste keskmine hinne on madalam (4,9) kui tüdrukutel. Kaheksapunktilise ülesande eest said kolm poissi seitsmeteistkümnest 7 punkti, kaks õpilast aga ainult 2,5 punkti. Ka poistele oli komistuskiviks lause, kus tuli *des*-lauselühendi ees kasutada koma (valesti 12 õpilasel). Poisid ei osanud panna koma ka küsisõnaga *kuidas* algava lause puhul kõrvallause ette, samuti *nagu*-ga algava kõrvallause ette. Tunduvalt rohkem esines poistel vigu otsekõnega lausete kirjavahemärgistamisel: kahe otsekõnega lause puhul 13 viga.

2. Suure ja väikese algustähe harjutuse eest võis punkte saada 7. Ükski tüdruk ei teinud harjutust õigesti, viiel tüdrukul oli üks viga, kolmel õpilasel kaks viga ning neljal tüdrukul 3 viga, keskmine punktisumma 6,04. Kõige rohkem vigu (6) esines ansambli Kuldne Trio ja raamatupoe Rahva Raamat (5 viga) kirjutamisel: sõnaühendi teine sõna kirjutati väikese algustähena. Kõik 12 tüdrukut olid õigesti kirjutanud *Kupja-Prits*, „*Läänerindel muutuseta*“, *Põhja- ja Lõuna-Korea* ning *Võnnu lahing*.

Veatult kirjutas 17 poisist üks õpilane, saades 7 punkti, kõige vähem (3,5) punkti oli kahel poisil. Nagu tüdrukute puhul, nii tegid ka poisid vigu nimede *Kuldne Trio* (8) ja *Rahva Raamat* (7) kirjutamisel. Seitse poissi kirjutasid vigaselt ka *Londoni olümpiamängud*, *MM-võistlused* ning

Kupja-Prits, kuuel poisil oli valesti *Võnnu lahing*. *Võnnu lahingu* ja *Kupja-Prits* kirjutasid kõik tüdrukud õigesti. Poiste keskmine punktisumma on 5,08 tüdrukute 6,04 vastu.

3. Kokku- ja lahkukirjutamise ülesanne oli tüdrukutel lahendatud suhteliselt halvasti, keskmine tulemus oli 4,1, kokku võis saada 7 punkti. Kaheksa tüdrukut ei osanud kirjutada õigesti *Peipsi-äärne*, seitsmel oli valesti *kilomeetrilaiune*. Rohkem vigu (5) andsid ka fraasid *läänest itta* ja *soosaartel*.

Ka poisid tegid palju vigu, keskmine punktisumma oli 3,9. Kõige parema (7 punktist 6) kogus üks poiss, teises äärmuses olid kaks tööd 2,5 punktiga. Poisid kirjutasid sõnaühendi *on üle ujutatud* 15 korral valesti, palju vigu töid ka väljendid *Peipsi-äärne* ja *kilomeetrilaiune* (mõlemad 13 veaga). *Läänest itta* oli sidekriipsuga kirjutatud 12 poisi töös. Kuus korda eksiti ka sõnade *veerikkamad*, *soosaartel* ja *pool tuhat* kirjutamisel.

Võib tõdeda, et nii tüdrukud kui ka poisid pole omandanud *ne*-liiteliste omadussõnade kokku- ja lahkukirjutamist ning väljendit *läänest itta* on tajutud paarissõnana.

4. Käänamise ülesandes oli kõige vearohkem sõna *kontsert* mitmuse alaleütleva käände moodustamine (9 viga tüdrukutel), järgnes mitmuse omastav kääne sõnast *konkurss* (7 viga). Ehkki selle ülesande täitis veatult üks tüdruk ja sai maksimaalsed 8 punkti, oli tüdrukuid, kelle punktisumma oli 3 või 4. Keskmine tulemus oli 4,9.

Poiste keskmine on taas madalam – 4,0. Kaks õpilast kogusid 6 punkti, kuid kuuel poisil oli kaheksast sõnast 5, kahel poisil ainult 2 õiget käändevormi. Nagu tüdrukutele, oli ka poistele raske sõna *kontsert* käänamine (15 viga), poisid kirjutasid veel 11 korral valesti sõna *vilu* omastava käände ning 10 korda sõnad *konkursside* ja *kellelegi*. Kaheksal poisil oli valesti sõna *optimistlik* mitmuse osastav kääne.

Kirjand

2012. aasta põhikooli lõpetajate eksamitöö kirjandiosas oli 12 tüdrukul häälikuortograafiavigu kaks: *õpetavadgi* (peab olema: *õpetavadki*), *iga loetud raamatud* (raamatut). Suure või väikese algustähe valikul eksiti sõna *vanasti* puhul ja kirjutati see suure algustähega.

Kokku- ja lahkukirjutamisreeglite vastu eksimisi oli 15. Lahku olid kirjutatud järgmised liitnimisõnad: *noorsoo raamat*, *lemmik kirjanik*, *fantaasia jutud*, *fantaasia maailm*, *lühikokkuvõtted*, *maailma vaade* ning väljendtegestõnast *aru saama* moodustatud nimisõna *aru saamine*. Kõik need sõnad tulnuks kirjutada kokku. Kokku oleks pidanud ka kirjutama arvsõna *mitme kümneni*. Omadus- ja nimisõna ühenditest oli kokku kirjutatud *vabalajal*, õige on kirjutada lahku. Kaassõna käändsõnaga kokkukirjutamist esines kolm korda: *kõrvataha*, *ülepäeva* ja *minujaoks*. Õige oleks lahkukirjutamine. Tegusõna kokku- ja lahkukirjutamise reeglite vastu oli eksitud üks kord: väljend *on läbi lugenud* puhul kirjutati *on läbilugenud* kokku.

Täiesti veatult oli kirjavahemärgistatud kolm tööd. Ülejäänud üheksas töös oli 25 komaviga,

neist kuus korduvad.

Uurimistöös esitatakse mõned näited interpunktsioonivigade kohta. Vigu esines sidesõna *kui* puhul: koma jäi ära *kui*-ga algava kõrvallause eest või pandi koma *kui*-võrdlusesse, nt:

Lugemine annab rohkem kui esmapilgul tunduda võib.

Õige: Lugemine annab rohkem, kui esmapilgul tunduda võib.

Raamatute lugemine on tuhat korda tervislikum tegevus, kui internetis surfamine.

Õige: Raamatute lugemine on tuhat korda tervislikum tegevus kui internetis surfamine.

Sidesõnaga *nagu* algav kõrvallause oli mõnel õpilasel valesti märgistatud:

Nagu eelnevalt mainitud arendab lugemine kujutlusvõimet.

Õige: Nagu eelnevalt mainitud, arendab lugemine kujutlusvõimet.

See on täpselt nagu öeldakse: lõpp hea, kõik hea.

Õige: See on täpselt, nagu öeldakse: lõpp hea, kõik hea.

Mõlemas näitelause on koma puudu.

Hõlmatud kõrvallause puhul jäeti ära koma kõrvallause lõpust:

On teada, et inimene, kes loeb palju väärtuslikku kirjandust tundub elukogenum.

Õige: On teada, et inimene, kes loeb palju väärtuslikku kirjandust, tundub elukogenum.

Keerulisema ehitusega põimlauset, kus kahte sama astme kõrvallauset ühendab sidesõna *ja*, ei osatud õigesti kirjavahemärgistada:

Inimene ei loe alati selleks, et näha asju raamatutegelaste silmade kaudu ja, et tunda, mida nemad tunnevad.

Õige: Inimene ei loe alati selleks, et näha asju raamatutegelaste silmade kaudu ja et tunda, mida nemad tunnevad.

Ka stiililiselt on lause ebakorrektnene ning teine sidesõna *et* on üldse tarbetu. Samas jäeti koma ära sidesõna *ning* ees, kui see ühendas katkestatud pealause osi.

Muidugi ütlen esimese asjana, et ma ei viitsi lugeda ning usun, et seda ütlevad paljud.

Õige: Muidugi ütlen esimese asjana, et ma ei viitsi lugeda, ning usun, et seda ütlevad paljud.

On õpilasi, kes järjekindlalt panevad koma sidesõna *ning* ette. Näiteks:

Lugemine on minu elus tähtsal kohal, ning ma tean, et võlgnen raamatutele palju.

Õige: Lugemine on minu elus tähtsal kohal ning ma tean, et võlgnen raamatutele palju.

Stiilivigadest esines nn sa-stiili kasutamist. Asjaliku stiiliga kirjandisse kipub ikka tulema kõnekeelt (*vääksuv pisipõnn, ei jookse mööda külge alla*), viimases näites on väljend ka ebatäpne – *ei jookse mööda külge maha* oleks täpne fraseoloogiline väljend. Liiasuse näited on sõnaühendid *hulgaliselt palju* ning samas lauses kasutatakse sõnu *samuti ... ka*. Paronüümiast lähtuv sõnavalikuviga on sõna *ennem enne* asemel.

Seitsmeteistkümnest poisist viiel ei olnud kirjandis ühtegi häälikuortograafiaviga, kuid ülejäänud kaheteistkümnel poisil oli häälikuortograafiavigu kokku 34, mõned neist korduvad: *ültse, anekdootid, tükkike, raamatukogutesse, tiktsioon, kahekümmne, rikkub, kirjanikkud, hakkanud, hakkata, robinsonaate, kaasaeksed, netti teel, übris, lugeta, pensionäürit, kohustusliku kirjandust, teiset, mull (mul), elu (ellu), seda raamatud*.

Loetelu näitab, et eksiti sulghääliku pikkuse kirjutamisel, mõne võõrsõna õigekirjas, kaashäälikuühendi kirjutamisel jms. Kõige rohkem vigu (9) tegi noormees, kelle kirjalikke töid oli kogu kooliaja jooksul hinnatud diferentseeritult ning ta oli saanud logopeedilist abi.

Kokku- ja lahkukirjutamise puhul kirjutati *s*-tüvelise liitumisega nimisõnad lahku: *ajaveetmis viis, rääkimis oskus, lugemis kiirus*; samuti kirjutati lahku liitnimisõnad *kirjandus teosed, kirjandus tund*, „*Kalevi poeg*“, *lemmik raamat, raamatu poes, õige kiri*. Kõik need sõnad peaks kirjutama kokku. Samas aga kirjutati kokku sõnad, mis peavad olema kirjutatud lahku: *eestikeel, teostekirjanikud*. Vigu esines ka kaassõna ning käändsõna ühendite ning määrsõnade kirjutamisel: kokku kirjutati sõnaühendid *elujooksul, igasmõttes, hästipalju*. Uurimistöös esitatakse mõned näited kirjavahemärkide vigade kohta.

Nagu tüdrukute töödes, oli ka poistel probleeme *kui*-võrdlusega:

Kirjanduse lugemine on, kui väärtusliku aja raiskamine.

Õige: Kirjanduse lugemine on kui väärtusliku aja raiskamine.

Sidesõna „ning“ puhul pandi tarbetu koma:

Kirjandus on väga tähtis, ning see annab absoluutselt kõigile teadmisi.

Õige: Kirjandus on väga tähtis ning see annab absoluutselt kõigile teadmisi.

Ka poiste töödes ei osatud hõlmatud kõrvallauset õigesti märgistada, ära jäeti teine või mõlemad komad:

Asju, mida lugemine on mulle andnud on päris palju.

Õige: Asju, mida lugemine on mulle andnud, on päris palju.

Inimestel kes ei ole elu jooksul kuigi palju raamatuid lugenud on teistega raske jutu peale saada, kuna pole millestki rääkida.

Õige: Inimestel, kes ei ole elu jooksul kuigi palju raamatuid lugenud, on teistega raske jutu peale saada, kuna pole millestki rääkida.

Nii tüdrukute kui poiste töödes jäeti ära koma sidesõnadega *kui, kuidas, mida, mille, nagu, miks* jt algavate kõrvallause eest. Üks noormees moodustas lauseid, kus pani koma aluse ja öeldise vahele:

Tavalised raamatud, ei ole huvitavad.

Õige: tavalised raamatud ei ole huvitavad.

Esines ka tarbetu *et* (sihitis) kõrvallause alguses:

Paljud lapsed arvavad, et mida ma ikka sellest raamatust loen.

Õige: Paljud lapsed arvavad, mida ma ikka sellest raamatust loen.

Sidesõna *aga* nõuab koond- ja rindlauses koma, küll aga mitte tunderõhulises positsioonis. Tarbetu koma *aga* ees esines mitmes töös:

Küll, aga on mul lugemine unarusse jäänud.

Õige: Küll aga on mul lugemine unarusse jäänud.

Nüüd, aga kui enam aega pole, istun rohkem arvuti taga.

Õige: Nüüd aga, kui enam aega pole, istun rohkem arvuti taga.

Stiilivigadest esines ka poiste töödes nn sina-stiili, mis on omane narratiivsele tekstile ega sobi arutlevasse kirjandisse. Kõnekeelsed sõnad ja väljendid (*telekas, pähe taguma* jt) iseloomustasid ka poiste töid. Paronüümiast tekkinud sõnavalikuvigadest esines *vahel-vahest* vale kasutust. Esines sõnakordusi, poolikuid lauseid ehk nn hakitud stiili, kus mõni oluline lauseliige puudus:

Kirjanduse ehk mingi pikema teksti lugemine.

Kõrvutades poiste ja tüdrukute kirjandite õigekirja eest saadud punkte, võib välja tuua suure erinevuse. Õigekirja eest saab eksamitöös maksimaalselt 10 punkti, mille sai üks noormees, kolmel oli 8 punkti, kuid skaala madalamas otsas – 3 ja 1 punkti – said vastavalt 5 ja 5 poissi. Keskmise punktisumma oli 4,2. Stiilipunkte saadi kas 3 või 4 maksimaalsest 5-st, keskmine 3,1. Lisades sisu ja kompositsiooni eest saadud punktid, tuli poiste kirjandite keskmiseks punktisummaks 20 punkti 40-st, kõige madalam tulemus oli 11 punkti, kõige kõrgem 32.

Tüdrukute (12) õigekirjavigade arv oli väike (3), aga stiili- ja interpunktsioonivigu ning eksimusi kokku- ja lahkukirjutamisel siiski oli. Õigekirja eest said viis tüdrukut maksimumi ehk 10 punkti, ühel tüdrukul oli õigekirjapunkte 3, keskmine oli 8,8, mis on poiste tulemusest üle kahe korra kõrgem. Stiilipunkte saadi enamasti 4, kuid olid ka mõned kolmed ja viied, keskmine 4,1, mis on

poiste tulemusest samuti kõrgem. Kogu kirjandi eest saadud keskmine punktisumma tüdrukutel oli 32 punkti 40 punktist – seega ka kogutulemus on tüdrukutel 12 punkti võrra poiste tulemusest kõrgem. Kaks tüdrukut said kirjandi ees ka maksimumi – 40 punkti.

2.2. 2012/13. ÕPPEAASTA KONTROLLTÖÖDE NING KIRJANDITE VEAD

Järgnevalt analüüsitakse 2012/13. õppeaastal 9.–12. klassis tehtud kontrolltöid (lisa 3) ning 10. ja 11. klassi õpilaste kirjandeid. Kontrolltöö tehti emakeeleõpetajate abiga kõigis klassides (9.–12.) ühesugune. Kontrolltöös tuli tunda häälikuortograafiat, osata kasutada õigesti suurt ja väikest algustähte, kirjutada õigesti kas kokku või lahku ning panna kirjavahemärke.

Kontrolltöö

Kontrolltöös tehtud vigu analüüsitakse klasside kaupa ning jälgitakse eraldi poiste ja tüdrukute töid. Kokku tegi kontrolltöö 67 õpilast: 34 tüdrukut ja 33 poissi. 9. klassi õpilastest täitis ülesande 11 poissi ja 10 tüdrukut. 10. klassi õpilastest tegid kontrolltöö 6 poissi ja 11 tüdrukut. 11. klassi õpilastest tegid kontrolltöö 8 tüdrukut ja 8 poissi. 12. klassis tegi kontrolltöö 13 õpilast: 8 poissi ja 5 tüdrukut.

Tabel 1. Vead tüdrukute ja poiste kontrolltöodes

Kontrollitav sõna	Tüdrukud				Poisid			
	9. klass	10. klass	11. klass	12. klass	9. klass	10. klass	11. klass	12. klass
septembrikuus	6	6	4	3	11	4	7	5
pohlamarjakorjajate	9	8	7	4	11	4	6	7
hiigelarmee	6	7	6	1	11	5	5	6
metsaservi	2	2	5	1	6	5	4	4
sooääri	3	2	7	1	5	5	5	4
Vabaduse väljak	5	8	2	2	8	4	2	6
Kaarli puiestee	0	3	1	0	6	1	0	2
vanalinn	6	1	1	3	4	4	1	2

Lühike ja Pikk jalg	5	6	7	5	7	4	6	6
vanalinna päevad	6	2	5	2	7	3	6	4
eelarvamus	2	4	1	1	3	2	3	1
Vabadusrist	1	2+4	2	1	6+1	2+2	2	3
Vabadussõda	0	1+1	3	3	7+1	3+2	2	2
mälestussammas	5	2	1	1	7	4	1	2
taasavamine	6	3	2	2	8	3	3	3
konkurentide	0	0	0	0	0	0	0	0
pankrotijutu	8	8	5	2	9	6	6	7
Hansapank	9	8	6	2	8	5	6	4
potentsiaalne	7	4	4	3	9	3	4	5
klient	1	1	0	0	0	0	1	0
Postimees	0	0	0	0	1	2	1	0
intervjuu	2	3	3	0	4	2	1	2
jõulud	0	0	0	2	1	1	0	2
toomapäev	2	5	5	4	4	2	4	3
brošüür	7	4	4	4	7	3	6	3
eurointegratsioon	8	9	8	5	9	6	8	8
Teine maailmasõda	4	5	4	3	8	4	5	4
83-aastane	6	5	2	2	8	4	5	6
viieteistkümneaastane	9	9	5	1	11	5	8	6

silmatorkav	5	7	2	1	8	5	7	4
efektne	4	2	0	0	2	0	1	1

Kontrolltöös tegid 9. klassi õpilased palju vigu. Kõik poisid (11) kirjutasid valesti sõnad *septembrikuus, pohlamarjakorjajate, hiigelarmee* ja *viieteistkümneaastane*. Rohkem vigu esines ka sõnade *Vabaduse väljak, taasavamine, Hansapank, pankrotijutu, eurointegratsioon, 83-aastane, silmatorkav, potentsiaalne* ja *Teine maailmasõda* kirjutamisel, viimast võib uute reeglite järgi kirjutada ka läbivalt väiketäheliselt. Veatult kirjutati sõna *konkurentide*. Poisid tegid kokku 195 viga, keskmine vigade arv oli 17,7.

Tüdrukud eksisid sõnade *pohlamarjakorjajate, viieteistkümneaastane, pankrotijutu, potentsiaalne* ja *brošüür* õigekirjas. Veatult osati kirjutada *Postimees, konkurentide, Vabadussõda, Kaarli puiestee*. Kokku tegid 10 tüdrukut 147 viga, keskmine 14,7.

Sõnade *Vabadusrist* ja *Vabadussõda* puhul on enne märgitud algustähe viga ja selle järele kokku- ja lahkukirjutamise viga. Samuti on toimitud teiste klasside õpilaste tööde puhul.

Kirjavahemärgivigu oli poistel 71, keskmine vigade arv seega 6,4; tüdrukute töödes oli eksitud 49 korral, keskmine vigade arv 4,9.

Kirjavahemärkide panemisel ei tundud ära ütet, nädalapäeva ja sellele järgneva kuupäeva vahele unustati panna koma ning palju vigu oli ka ajamäärusliku *nud*-lauselühendi eraldamisel.

Kõik kuus 10. klassi poissi kirjutasid valesti *eurointegratsioon* (lahku, mõnel ka suur algustäht), 5 poissi ei osanud kirjutada *pohlamarjakorjajate, metsaservi ja sooääri, viieteistkümneaastane, silmatorkav*. Vigu ei teinud poisid sõnade *klient, konkurentide* ja *efektne* kirjutamisel. Kokku oli poiste töödes viga 105 ning keskmiselt 17,5 viga.

Ka 10. klassi tüdrukutel oli üks vearohkem sõna *eurointegratsioon*, ka *viieteistkümneaastane, Hansapank, Vabaduse väljak, pankrotijutu*. Veatult kirjutati *konkurentide, jõulud* ja *Postimees*. Kokku oli 11 tüdruku töös 132 viga, keskmine vigade arv 12.

Interpunksioonivigu tegid poisid kokku 31, 5,1 viga keskmiselt. Tüdrukud oskasid kirjavahemärke panna suhteliselt hästi: kokku 33 viga, seega keskmiselt 3 viga.

Kõige rohkem viga oli lauses: „*Aga kuule, isa, kas see pole sul lihtsalt eelarvamus?*“ küsis poeg. Ka 10. klassi õpilased ei tundnud ära ütet, mõni õpilane pani valesti otsekõne kirjavahemärgid. Veel unustasid õpilased järgarvu punkti.

11. klassi poisid tegid kõige rohkem viga sõnades *septembrikuu, pohlamarjakorjajate, Lühike ja Pikk jalg, eurointegratsioon, viieteistkümneaastane, silmatorkav* ja *brošüür*. Veatult olid kirjutatud *Kaarli puiestee, konkurentide* ja *jõulud*. Kokku tegid 8 poissi 118 viga, keskmine vigade arv oli

14,5.

11. klassi tüdrukud eksisid kõige rohkem sõnade *pohlamarjakorjajate*, *eurointegratsioon*, *sooservi*, *Lühike ja Pikk jalg*, *hiigelarmee* kirjutamisel. Sõnade *konkurentide*, *klient*, *Postimees*, *jõulud* ja *efektne* kirjutamisel ei teinud vigu üksi tüdruk. Et kokku oli vigu ikkagi 108, on keskmine 12,8.

Kirjavahemärkide puhul on eksimused samad, mis 9. ja 10. klassi õpilastel: vead on üttega lauses, järgarvu järel punkt puudu, ka *nud*-lauselühendi eraldamisel oli vigu. Poisid panid valesti või jätsid panemata kirjavahemärgi 38 positsioonis, keskmine vigade arv oli 4,6.

Tüdrukud lisasid kirjavahemärke korrektsemalt: 8 tüdrukut tegid 22 viga ning keskmine vigade arv oli 2,7.

12. klassi kaheksast poisist eksisid kõik sõna *eurointegratsioon* kirjutamisel, seitse kirjutajat tegid vea sõnas *pohlamarjakorjajate*, veel oli vigu sõnade *viieteistkümnneaastane*, *83-aastane*, *Lühike ja Pikk jalg* ning *hiigelarmee* kirjutamisel. Vigu ei olnud sõnades *Postimees*, *konkurentide*, *klient*. Kõiki vigu arvestades on 12. klassi poiste tööde keskmine vigade arv 12.

Kontrolltöö tegi viis 12. klassi tüdrukut. Kõik tegid vea sõnades *eurointegratsioon* ja *Lühike ja Pikk jalg*, rohkem eksiti veel sõnades *pohlamarjakorjajate*, *toomapäev* ja *brošüür*. Vigu ei olnud sõnades *Kaarli puiestee*, *konkurentide*, *klient*, *Postimees*, *intervjuu* ja *efektne*. Et kokku tehti 59 viga, siis tüdrukute tööde keskmine vigade arv on 11, 8.

Kirjavahemärkide panemisel eksiti küll vähem kui nooremad õpilased, kuid veatuid töid polnud. Poiste tööde keskmine vigade arv on 3,6, tüdrukutel 2,2.

Kõikide klasside õpilased eksisid kõige rohkem sõnade *pohlamarjakorjajate* ja *viieteistkümnneaastane* kirjutamisel. Ilmselt hakati kahtlema, kas liitsõna võib ikka nii pikk olla, eksiti ka sõnas *eurointegratsioon*. Suure ja väikese algustähe puhul valmistas raskusi *Pikk* ja *Lühike jalg*, kus kirjutati läbivalt suure algustähega või läbivalt väikese algustähega. Võõrsõnade puhul olid rasked *brošüür* ja *potentsiaalne*.

Tabel 2. Keskmine vigade arv tüdrukute ja poiste töödes

Tüdrukud	Poisid							
	9. kl	10. kl	11. kl	12. kl	9. kl	10. kl	11. kl	12. kl
Õigekeelsusvead (hääliku-, kokku- ja lahkukirjutamis- ning suure ja väikese	14,7	12	12,8	11,8	17,7	17,5	14,5	12

algustähe vead)								
Interpunktsoonivead	4,9	3	2,7	2,2	6,4	5,1	4,6	3,6

Ilmselt oli töö raske 9. klassi õpilastele, kuid palju paremini ei teinud tööd ka 10. klassi poisid. Vahe 9. ja 12. klassi poiste tööde keskmises vigade arvus oli üle viie, kuid mida klass edasi, seda vähem vigu oli. Samuti kahanes vigade arv vanemate klasside tüdrukutel. Poiste ja tüdrukute tööde vigade arvu võrdlemine näitab, et kõikide klasside tüdrukud teevad vähem vigu kui poisid.

10. ja 11. klassi õpilaste kirjandid

Koolis tuleb kirjutada kirjandeid, arvamslugusid, teha loovtöid kirjandustundides, kirjutada tunnikontrolle ning kontrolltöid mis tahes ainetundides. Järgnevalt analüüsitakse 10. ja 11. klassi õpilaste 2012/13. õppeaasta eesti keele kirjandeid.

Töö autoril oli võimalik analüüsida 12 poisi 17 tööd ning 18 tüdruku 32 kirjandit ja arvamslugu. Poiste töödest sedeldati järgmised häälikuortograafiavead: *materjaalses, saabgi, pensionäürid, mõttet, boleemika* ning vormimoodustusviga *puдру* (puder).

Kokku- ja lahkukirjutamise vead olid järgmised:

1) valesti lahku – *igal ühel, saja protsendiline, raha keskne, mitme kultuuriline, kolme täheline, sisse saamine, ära kuulamine, soovi kaarte, põhi tala, aja hetkes, ilu otsingus, solidaarsuspõhimõte;*

2) valesti kokku – *mõnejaoks, igalpool, koguaeg.*

Suure ja väikese algustähe vastu eksiti keelte ja rahvuste puhul ning kirjutati need suure algustähega: *Inglise, Eesti, Vene, Liivi keel ning Venelased*. Kord oli kirjutatud *eesti* väikese algustähega riigi tähenduses, valesti oli ka *Euroopa liit*. Eksiti ajakirjade nimede (*Imeline ajalugu, Tehnika ja maailm*) ning telesaadete pealkirjades jäeti ära jutumärgid – *Reporter, Meeleheitel koduperenaised*.

Stiilivigadest tegid poisid ühildumisvigu (näiteks *teeb ... erinevad asjad*), liitsid *gi-* või *ki-*liidet valesti (*kellegagi, kellegist*) ning kasutasid *sa-*stiili. Valesti kasutati sõna *tänu* (*tõttu* asemel).

Tüdrukute 32 töös esinesid järgmised eksimused häälikuortograafiareeglite vastu: *materjaalne, salfrätik, niimodi, andakse, psühholoogia, artikkleid, ühesgi, kogematta, ettevaatlikusega*. Vormimoodustusvead puudutavad eelkõige mitmuse osastavat käänat: *õnnetersi* (peab olema *õnneterasid*), *pere* (peret), *radio* (raadiot), samuti ei osata õigesti käänta sõna *mõni*. Ka tsitaatsõna *talkshow* jäeti tähistamata.

Kokku- ja lahkukirjutamises ei ole omandatud nimi- ja kaassõna või asesõnaga tekkinud

sõnaühendite õigekiri, valesti olid kokku kirjutatud *igapäev, ülemaailma, kaantevahele, minuajaoks, kohapealt*. Lisaks veel vigased *isa poolne, tõsielu ainele, iga üks, ühte ainsat, igapäeva elu, igapäeva toimetused, trüki ajakirjandus, märuli filmid, spordi uudised, majandus uudised, vangla karistus*.

Veel rohkem kui poistel esineb sa-stiili tüdrukute töödes (8 töös). Täheenduse poolest ei sobi sõnad *ennem* (peab olema enne), *vahest* (vahel) *järgi* (järele). Ka sõna *enamik* õiget kasutamist ei omandata, nagu ka *ki-* ja *gi-*liite lisamist asesõnale: *kelleliga* lausa viies töös. Õnneks kõnekeelne *tegelt* esines ainult ühes töös, kuid kõnekeelseid väljendeid siiski oli, näiteks *ennast maani täis tõmbama*.

Nii poiste kui ka tüdrukute töödes esines halbu lauseid, kohmakat sõnastust, kordusi.

Kirjavahemärkide panemisel eksisid poisid 17 töö kohta 71 korda, keskmine vigade arv oli seega 4,1. Tüdrukute töödes oli interpunktsioonivigade arv suhteliselt väike: 32 töös oli kokku 96 viga ehk keskmine vigade arv 3.

Võrrelnud ja analüüsinud kontrolltöodes ning kirjandites tehtud vigu, leiab töö autor, et õpilased teevad lünkteksti täitmisel palju vigu: ei panda tähele, kas lünka on vaja midagi kirjutada või olemasolevat tähte parandada, ei märgata kirjavahemärkide kohti, ei pöörata tähelepanu suurele ja väikesele algustähele jms. Kui õpilane kirjutab kirjandit või loovtööd, saab ta vajadusel oma mõtet ümber sõnastada või valida teise keelendi, kui ta milleski kahtleb. Teksti koostamise ülesannetes on õpilastel vähem vigu kui ootamatult tehtud eesti keele õigekeelsuse mitmeid aspekte sisaldavas kontrolltöös. Küllap oleks ette teada olnud kindalt teemat puudutav keelealane kontrolltöö tehtud paremini kui uurimistöö aluseks olnud kontrolltöö.

Põhikooliõpilaste lõputöodes ilmnenu tendents, et rohkem teevad vigu poisid, jätkub gümnaasiumiastmes, ehkki on üksikuid noormehi, kelle kontrolltööd ja kirjandid on keeleliselt korrektsed.

3. ÕPILASTE SUHTUMINE ÕIGEKEELSUSESSE

Uurimistöö alljärgnevas osas tehakse kokkuvõtte küsitlusest (lisa 4), mille põhjal selgitati õpilaste suhtumist õigekeelsusesse ja korrektse kirjakeele kasutamisesse. Internetipõhise küsitluse täitis 45 tüdrukut ja 32 poissi 9.–12. klassist, peale Haljala kooli õpilaste tegid seda ka mõned õpilased teistest koolidest.

1. Kui oluliseks pead kirjakeele valdamist?

Kirjakeele valdamist peab väga oluliseks 23, üsna oluliseks 19 ja oluliseks 3 tüdrukut. Valikut „väheoluline“ ning „pole üldse oluline“ ei olnud. Kirjakeele valdamist peab väga oluliseks 16 poissi, üsna oluliseks 11 ja oluliseks 5 poissi. Muud vastusevariandid puudusid.

2. Põhjenda eelmise küsimuse vastust.

Enamik tüdrukutest peab kirjakeele valdamist väga oluliseks, sest ollakse eestlased ja muidu keel kaoks. Mõned põhjendasid kirjakeele valdamise olulisust sellega, et tulevases tööelus on kergem hakkama saada. Kirjakeele valdamine näitab intelligentsust.

Ka suur osa poisse (18) leiab, et kirjakeelt peab oskama, sest elatakse Eestis ja ollakse eestlane. Korrektse keele oskust tulevikus peab vajalikuks 7 poissi. Vastati ka, et siis nähakse targem välja ning keelt on vaja heaks suhtlemiseks. Paar poissi vastas, et nad ei oska vastata.

3. Kui oluline on õigekiri eesti keele tunnis eri laadi tekste kirjutades?

Tüdrukud pidasid seda väga oluliseks 18 korral, 18 tüdrukut arvas, et see on üsna oluline ning 9 tüdrukut arvas, et oluline. Muid vastusevariante ei olnud. Õigekirja tähtsust eesti keele tunnis pidas väga oluliseks 12 poissi, üsna oluliseks 8, oluliseks 9 ja 3 poissi peab seda väheoluliseks.

4. Kui õigekirja pidasid oluliseks, siis põhjenda, miks?

Põhjendused kattuvad mõnes mõttes teisele küsimusele antud põhjendustega. Leiti, et iga eestlane peab eesti keelt oskama, siis on kergem suhelda ning ennast arusaadavaks teha. Oli neid, kes leidsid, et peab õigesti kirjutama, sest õpetaja võib vihiku ära võtta ning sellest sõltub hinne. Oli ka vastajaid, kes arvasid, et õigekirjaoskus tuleb kasuks tulevikus.

Keegi ei arvanud, et õigekirjaoskus pole vajalik.

Poiste põhjendused kattuvad tüdrukute omadega: rõhutatakse eestlaseks olemist (21). Hinde pärast pingutab neli poissi.

5. Kas pöörad tähelepanu õigekirjale ka teiste õppeainete tekste, töid kirjutades? Põhjenda.

Õigekirjale pöörab tähelepanu 34 tüdrukut. 11 tüdrukut vastas, et ei pööra sellele tähelepanu teiste ainete tekste kirjutades. Leitakse, et see on elementaarne, et ka teistes õppeainetes kirjutatakse õigesti: lugeja peab aru saama. Samuti ei taheta end halvasti tunda ning endast halba muljet jätta. Osa tüdrukuid vastas, et nad ei pinguta õigekirja nimel, kõik tuleb niikuinii iseenesest. Vastati ka, et tuleb tähelepanu õigekirjale pöörata, muidu võib halvema hinde saada.

Need, kes õigekirjale tähelepanu ei pööra, väitsid, et nad ei jõua seda teha: konspekterides või töid tehes on kiire. Õigekirja pole vaja jälgida, sellest ei sõltu midagi, õpetajad ei paranda kirjavigu.

24 poissi pöörab õigekirjale tähelepanu ka teiste õppeainete tundides, sest igal pool on vaja õigesti kirjutada ning vigast teksti on halb lugeda, 4 poissi mõtleb ka heale hindele. Osa poisse (7) ei pööra õigekirjale tähelepanu, sest sellest ei sõltu hinne ning põhjusena toodi välja ka, et ei viitsita.

6. Millist keelt kasutatakse netisuhtluses?

Küsimus eeldas oma tähelepanekute kirjeldamist. Vastati, et netisuhtluses kasutatakse läbisegi eesti ja inglise keelt, ka venekeelseid sõnu võib suhtlusesse sattuda. Netisuhtluse keel on vabam, kasutatakse slängi, lühendeid, emotikone. Korrektset keelt kasutatakse harva. Nii vastasid nii tüdrukud kui ka poisid.

7. Millist keelt kasutad sina suhtlusvõrgustikes?

Tüdrukud ise kasutavad suhtlusvõrgustikes eesti-inglise, eesti-inglise-vene segakeelt (8), ainult eesti keelt kasutab 5 tüdrukut. Internetikeelele omast lühendamist, slängi jms kasutab 24 tüdrukut. Kuus vastajat püüavad kasutada võimalikult korrektset keelt. Kaks tüdrukut vastasid, et suhtlusvõrgustikes kasutatav keel sõltub sellest, kellega suheldakse.

Poistest kasutab netisuhtluses eesti-inglise keelt läbisegi seitse poissi, ainult eesti keelt kuus poissi. Slängisõnavara ja lühendeid kasutab 13 poissi. Üks poiss väitis, et ta kasutab korrektset keelt ning kolm poissi leidsid, et nad arvestavad suhtlemisel seda, kellega suheldakse.

8. Millistes kirjalikes suhtlusolukordades peab kasutama normkirjakeelt?

Tabel 3. Kirjakeele kasutamine eri suhtlusolukordades

Suhtlusolukord	Vastajaid (tüdrukud)	Vastajaid (poisid)
1. Seadused	35	25
2. Riigikogu, valitsuse, ministeeriumide asjaajamine	35	26
3. Ametiasutuse dokumendid	34	26
4. Reklaam	22	19
5. Meedia	24	14
6. Suhtlusportaalid	14	14
7. Avaliku elu tegelaste sõnavõttud	26	14
8. Populaarteadus	17	19
9. Avalik ruum (kauplused, kohvikud jms)	19	15
10. Jututoad	16	12
11. Blogid	13	10
12. Kirjavahetus	13	9
13. MSN	16	14

14. Facebook	16	14
15. Twitter	17	14

Tabelist nähtub, et mitte kõik tüdrukud (45-st kümmekond) ei pea vajalikuks normkirjakeele kasutamist dokumentides, asjaajamises, avaliku elu tegelaste esinemistes, avalikus ruumis või populaarteaduses, kus see on nõutud. Suur osa tüdrukuid leiab aga, et suhtlusvõrgustikes tuleks kasutada normkirjakeelt, mis läheb vastuollu nende vastustega eelmisele küsimusele, sest enamik neist ise ei kasuta internetisuhtluses korrektset keelt.

Nagu tüdrukud, nii ei pea ka poisid (32-st 6–7) normkirjakeele kasutamist vajalikuks valdkondades, kus see on nõutud. Internetisuhtluses, kus on vabam keelekasutus ning välja kujunemas juba oma allkeel, arvab osa poisse, et tuleks kasutada korrektset kirjakeelt, mida nad ise aga suhtlusvõrgustikes ei kasuta.

9. Milliseid õigekirjareegleid on olnud kõige raskem omandada?

Kõige raskemad õigekeelsusküsimused on tüdrukutel võõrsõnade ortograafia (23) ning kokku- ja lahkukirjutamine (21). Interpunktsiooni omandamise märkis raskeks kuus tüdrukut ning kaks tüdrukut vastasid, et kõik on raske.

Ka poisid tõid välja, et raske on võõrsõnade õigekiri (11 poissi). Kokku- ja lahkukirjutamist ning häälikuortograafiat märgib raskeks üheksa poissi, interpunktsiooni viis. Kaks poissi tõid välja, et kõik õigekeelsusküsimused on rasked.

10. Kas koolis õpitakse/õpetatakse piisavalt õigekirja? Põhjenda.

38 tüdrukut leidis, et õigekirja õpitakse ja õpetatakse piisavalt, 5 tüdrukut arvas, et õigekirjaga ei tegelda piisavalt ning 2 tüdrukut leidis, et õigekirjaga tegeldakse liiga palju. Vastati, et õpetatakse reegleid, tehakse harjutusi, pööratakse tähelepanu tekstidele ning nende põhjal kirjutamisele, leiti, et liiga palju tuleb kirjandeid ja muid loovtöid kirjutada. Leiti ka, et alati võiks rohkem.

Poistest leiab 26, et õigekirjaga tegeldakse piisavalt, 4 arvab, et ei õpita/ õpetata piisavalt ning kaks poissi vastas, et ei tea.

Vastused eesti keelde ning selle õigekirja suhtumise kohta olid tüdrukutel ja poistel suhteliselt sarnased: korrektse keele oskamist peeti vajalikuks, sest ollakse eestlased. Hea keeleoskus tagab tulevikus paremad väljavaated tööle, aga sellest sõltub ka koolis hinne. Normkirjakeele kasutusvaldkondi ei osata päris õigest hinnata, küll aga suheldakse interneti suhtluskeskkonnas vabamalt ning õigekeelsusele tähelepanu ei pöörata.

KOKKUVÕTE

Olümpiaaditöös „Tüdrukute ja poiste keelevead ning õpilaste suhtumine õigekeelsusesse“ jälgiti õigekirjavigade esinemist Haljala gümnaasiumi 9.–12. klassi õpilaste koolitöodes ning otsiti kinnitust seisukohale, et poisid teevad rohkem õigekirjavigu kui tüdrukud, samuti uuriti õpilaste suhtumist õigekeelsusesse.

Töö autor tutvus keelelaste ning emakeeleõpetust puudutavate artiklite kaudu, milline olukord valitseb emakeele õpetamisel koolis täna. Artiklitest selgus, et emakeeletundide vähesuse tõttu on emakeeleõpetajad väga mures õpilaste õigekeelsuse pärast. Väga selgelt toodi välja puuduliku kirjaoskuse eeldused ning tagajärjed. Seisukoht, et eesti keele õpetus on ajast maha jäänud, ei pea tegelikult paika. Emakeele ebapopulaarsuse põhjusena nähakse seda, et keeleõppimine on jäänud liiga grammatikakeskseks ning õigekeelsuse tasandile, vähe antakse õpilastele võimalust tegelda eneseväljendusega. Uus õppekava peaks neid rõhuasetusi muutma, kuid vähene tundide arv ei võimalda täita eesmärki: õpetada noored arenenud, intelligentseteks, oma keelt, maad ja rahvast väärtustavateks inimesteks. Mureallikas on ka noorte emakeeleõpetajate nõrk emakeeleoskus.

Uurimuses esitatakse arvamused, kuidas hindavad õpilaste keelealaseid oskusi meie kooli emakeeleõpetajad Külli Heinla ja Maarja Okk. Mõlemad õpetajad olid uue õppekava suhtes ühisel arvamusel, et tundide arv on suurt õppemahtu arvestades väike ning õppekirjandus ei jõua õigel ajal kooli.

Keeleülesandeid uurides selgus, et üldlevinud arvamus tüdrukute paremast emakeeleoskusest peab paika. 2011/2012. õppeaasta kevadel põhikooli lõpetanud tüdrukud näitasid eksamil keelealaseid ülesandeid lahendades paremaid tulemusi ning saadud keskmine punktisumma oli suurem kõigi nelja ülesande puhul kui samu keeleülesandeid lahendanud poisitel.

9.–12. klassides läbi viidud kontrolltöö, mis nõudis mitmesuguste õigekeelsusküsimuste tundmist (häälikuortograafia, võõrsõnade õigekiri, kokku- ja lahkukirjutamine, interpunktsioon) tehti kehvasti. Ootuspäraselt paranesid tulemused igas järgmises klassis ning 9. ja 12. klassi õpilaste keskmine vigade arv erines poisitel 5 võrra, tüdrukutel 3 võrra. Tehtud kontrolltöö kinnitas seisukohta, et tüdrukute õigekirja tase on parem kui poisitel.

Analüüsitud põhikooli lõpueksami kirjandid (29 tööd) ning 2012/2013. õppeaastal tehtud kirjandid ning loovtööd (49 tööd) andsid pildi õpilaste mõttemaailmast ja õigekeelsusest. Eksamikirjandi punktisumma oli taas kõrgem tüdrukutel. Koolikirjandites ja arvamusalustes tehakse küll õigekirjavigu, kuid rohkem tuleks õpilastel tähelepanu pöörata stiilile: tehakse halbu kohmakaid lauseid, esineb paronüümiavigu, sa-stiili jms. Kirjandite ning loovtööde puhul on õpilasel võimalus eri keelendite vahel valida ning nii vigu vältida.

Internetipõhises küsitluses suhtumisest õigekeelsusesse osales 45 tüdrukut ja 32 poissi 9.–12. klassist. Küsitluses selgus, et kirjakeele valdamist peab väga oluliseks 23 tüdrukut ning 16 poissi,

see on tüdrukute puhul veidi üle 50%, poistel 50%, sest oma emakeelt peab oskama ning heast keeleoskusest võib tulevikus kasu olla. Mitte keegi ei arvanud, et õigekirjaoskus ei ole üldse oluline. Küsimusele, millist keelt kasutatakse internetis, tuli välja, et kasutatakse segamini eesti ja inglise keelt ning ka slängi ja lühendeid. Vastajad arvasid, et kõige olulisem on kasutada normkirjakeelt seadustes ning riigikogu, valitsuse ja ministeeriumide asjaajamises, kuigi kõik vastajad ei tajunud neid suhtlusolukordi sellistena, kus kirjakeele kasutamine on õige. Kõige ebaolulisemaks normkirjakeele kasutamise olukorraks peetakse kirjavahetust. Küsimusele, kas koolides õpetatakse piisavalt eesti keelt, vastas valdav osa jaatavalt.

Seega küsitluses osalejad peavad keeleoskust vajalikuks ning arvavad, et õigekeelsusega tegeldakse koolis piisavalt, küll aga ei ole õpilaste keeleoskusega rahul õpetajad.

Uurimistöö tegemine andis autorile võimaluse süveneda eesti keele õppimise ja õpetamise probleemidesse, andis kogemusi kaaslaste tööde parandamises ja analüüsimises, mis oli aeganõudev ning päris keeruline. Suhtumises eesti keelde ja õigekeelsusesse nõustub töö kirjutaja enamiku oma koolikaaslastega: eesti keele hea valdamine on oluline ning tuleb õppida tundma allkeeli ja neid õigesti kasutada.

KASUTATUD ALLIKAD

Ehala, M. 2001. Rõõm keelest. – Oma Keel nr. 2

Hennoste, T. 2012. Keelega on jokk. – Vikerkaar nr. 11–12

Joalaid, P. 2009. Emakeeleõpetajad emakeele kaitsel. – Keelekaitaja. Koostanud Priit Põhjala, Reet Väari. Tartu

Järvala, P. 2005. Kas kirjandi kirjutaja õpib koolis või elust enesest. – Oma Keel, nr 2

Leitmaa, D. 2012. Õpilaste emakeeleoskus läheb hullemaks. – Eesti Päevaleht 10. november

Vääri, R. 2009. Missugust eesti keelt me tahame – normeeritud kirjakeelt. – Keelekaitaja. Koostanud Priit Põhjala, Reet Väari. Tartu

Riigi Teataja 2. Põhikooli riiklik õppekava. Vastu võetud 06.01.2011

Riigi Teataja 2. Gümnaasiumi riiklik õppekava. Vastu võetud 06.01.2011

Põhikooli lõpueksami tööd 2012, õpilaste kirjandid 2012/2013

LISA 1

Intervjuu õpetaja Maarja Okiga

1. Millised on Teie arvates emakeeleõpetuse probleemid koolis?

Kõige suuremaks probleemiks minu jaoks on põhikooli- ja gümnaasiumiastmes eesti keele tundide arv. Minu õpetatavates klassides – 7. , 11. ja 12. kl – on nädalas ainult kaks eesti keele tundi. Aineprogramm on aga niivõrd mahukas, et valik, mis mul õpetajana teha tuleb – mida võtta, mida jätta – , paneb mu tihti väga keerulisse olukorda. Kas minu selektsioon, arvestades õpilase tulevikku, on just see õige?

2. Kuidas hindate tänaste õpilaste emakeeleoskuse taset?

Tänaste õpilaste emakeeleoskuse tase on üsna madal. Olen seda tõdenud nii põhikooli- kui ka gümnaasiumiastmes. Muidugi on õpilasi, kel on kõrgelt arenenud keelevaist ning kes valdavad emakeelt korrektselt, kuid neid on siiski üsna vähe.

3. Mis on uue õppekava juures positiivne, mis negatiivne?

Positiivsed on õppe-eesmärgid, mis õppekavas kirja pandud. Tegevõpetajana tänases koolisüsteemis töötades pean tõdema, et negatiivset emotsiooni seoses uue õppekavaga on rohkem kui positiivset. Ainetunde on III ja IV kooliastmes vähe, aga aineprogrammid on ülekoormatud. Ma ei saa näiteks reaalselt aru, kuidas on võimalik kahe ainetunniga nädalas võtta „Praktilise eesti keele“ kursuse raames läbi kolm ainevihikut. Ja seejuures mitte unustada, tähelepanuta jätta, et õpilane areneks keeleliselt, kultuuriliselt, sotsiaalselt andekaks indiviidiks, kes suudab ennast korrektselt igas olukorras nii kirjalikult kui suuliselt väljendada, oleks loov, mõistaks erinevaid tekstitasandeid jne. Ja seda kõike ainult kahe tunniga nädalas.

4. Mis toetab/takistab Teie kui õpetaja tööd?

Minu tööd toetavad minu õpilased, kes on mõistvad ning kannatlikud. Minu igapäevatööd takistavad aga mitmed tegurid. Esiteks ajapuudus, mis on tingitud sellest, et mul tuleb sageli gümnaasiumitunniks põhjalikult valmistudes ise „õpikut“ ning muud õppematerjali koostada. 25-tunnise põhikoormuse juures on see üsna stressi tekitav. Lisaks mainitule on minu jaoks keeruline õpetada ainet, mida ma ise õppinud ei ole. Jutt käib konkreetselt gümnaasiumikursusest „Meedia ja mõjutamine“. Nimetatud õppeaine ei ole lihtsakoeline ning seda peaks andma inimene, kes on läbinud vastava koolituse, olnud tegev meediamailmas või omab aastatepikkust meedia õpetamise kogemust. Nimetatud kursuse õpetamise teeb mainitule lisaks keeruliseks ka see, et meil ei ole uusi, õppekavale vastavaid õpikuid.

LISA 2

Intervjuu õpetaja Külli Heinlaga

1. Millised on Teie arvates emakeeleõpetuse probleemid koolis?

Ikka see igavene probleem – tunde peaks olema rohkem. Õpetades peamiselt põhikooli vanemas ja gümnaasiumiastmes, tunnen eriti suurt puudust kirjanduse tundidest gümnaasiumis- 5 kohustuslikku kursust kogu mahu jaoks sunnib tegema tarku valikuid või lihtsalt kõigest pealiskaudselt midagi. Uus õppekava eeldab, et õigekiri on õpilastel omandatud põhikooli lõpuks, kuid paraku nii see ei ole ning gümnaasiumis on vaja õigekirjaga edasi tegelda. Minu jaoks on mõistetamatu, kuidas on võimalik 35 tunniga omandada 10. klassis „Praktilise eesti keele“ kursus (3 töövihikut): teha iga vihiku kolme mahuka teema lugemis- ja kõnelemisülesanded, kirjutamisülesanded, meenutada grammatikat, teha harjutusi jms.

1. Kuidas hindate tänaste õpilaste emakeeleoskuse taset?

Olles parandanud riigikirjandeid 1997. aastast alates, julgen väita, et mitte ainult meie kooli õpilaste, vaid üle Eesti on õpilaste õigekirjaoskus kehv, eriti noormeestel. Loomulikult on igas koolis hea keeleoskusega ning veatult kirjutavaid õpilasi, kuid kahjuks on neid vähe.

3. Mis on uue õppekava juures positiivne, mis negatiivne?

Uus õppekava jätab õpetajale üsna suure vabaduse, kuid maht, eriti gümnaasiumiastmes on väga suur, arvestades praegust tundide arvu. Püüan teha valikuid ja keskenduda vähemale, aga põhjalikumalt, samas sunnib see endalt küsima, kas mu õpilased millestki olulisest ilma ei jää.

4. Mis toetab/takistab Teie kui õpetaja tööd?

Mulle meeldib minu töö, rõõmu tunnen tublidest lastest, kellele võingi oma töös toetuda ning nende loovusest vaimustuda. Hea on jälgida õpilaste arengut ning edusamme. Takistab see, et uus õppekava on küll käivitunud, kuid õppematerjalid ei jõua kooli õigeks ajaks. Võib ju küll öelda, et ega õpetaja õpikut õpeta, kuid nõuab suurt ajakulu ning nuputamist, kui õpetaja peab nn. põlve otsas tunnimaterjali kokku panema.

LISA 3

KONTROLLTÖÖ

Täitke lüngad, pange kirjavahemärgid, jälgige sõnade kokku- ja lahkukirjutamist.

1. Teatavasti liigub –eptembri kuus pohla marja korjajate hiigel armee mööda –esti metsa servi ja soo ääri.

2. Turvafirma valvab –abaduse - äljaku –uiestee parklat.
3. Tallinna –analinnas on mööda –ühikest ja –ikka –alga käimine aega nõudvam kui tavaliselt sest täna algasid –ana linna päevad.
4. Aga kuule isa kas see pole sul lihtsalt eel arvamus küsis poeg.
5. Eile pidas –abadus risti kavaler Jaak Lepp kõne – abadus sõjas langenute mälestus samba taas avamisel.
6. Kon-urentide levitatud pankroti jutu tõttu jäi –ansa pank ilma paljudest poten-siaalsetest klientidest.
7. Minister rääkis ajalehele –ostimees antud interv-uus et tegelikult algavad –õulud 21 detsembril - oomapäeval.
8. Koju jõudnud ja mantli varna heitnud süvenesin –allinna –tehnika – likooli bro-üüri lugemisse.
9. Ajalooliselt sai –uro integratsioon alguse juba pärast –eist –aailmasõda.
10. Tares elas 83 aastane vana eit oma viie teist kümne aastase silma torkavalt e-ektse rentnikuga.